

Jugovine Zvonko
Druže Predsjedniče, Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije

Dozvolite mi, prije svega, da Vam se u ime svih nas od srca zahvalim na posjeti koju nam činite. Vaš dolazak dva puta za nepunih pola godine ogromno znači za narod Bosanske krajine. Gradjani slobodarske Banjaluke posebno su počašćeni i srećni što mogu neposredno na ulicama svog porušenog grada da Vas pozdrave i da Vam izraze bar dio bezgranične ljubavi i odanosti i ogromne zahvalnosti za sve ono što Vi, druže Tito, značite za sve nas. Vaš dolazak u Banjaluku 28. oktobra, već sutradan poslije katastrofalnog zemljotresa, još je više ojačao i povezo sve naše snage i obavezao nas na još veće napore da, njegujući i razvijajući samoupravne oblike svoga rada, damo sve od sebe u savladavanju ogromnih teškoća koje nam je sa svom nemilosrdnošću stihija nametnula. Vaše riječi: "Najvažnije je da brinete o ljudima, o svakom čovjeku, o svakom djetetu", bile su i ostaju osnova našeg cjelokupnog pristupa u složenim poslovima obnove i izgradnje.

Vi, druže Predsjedniče, o stanju kod nas već mnogo znate, ne samo na osnovu impresija koje ste stekli za vrijeme Vaše posjete 28. oktobra, nego stalnim praćenjem stanja u Bosanskoj krajini za čitav ovaj protekli period. Nama je poznato da ste se, pored ostalog, i preko rukovodećih drugova iz Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine stalno interesovali i bili obavještavani u prilikama kod nas. Solidarnost i velika pomoć svih bratskih naroda Jugoslavije, briga koju ste Vi lično kao i svi drugi najodgovorniji drugovi u Federaciji pokazali prema narodu postradalog područja, mjere koje je i brzo i efikasno poduzimalo Savezno izvršno vijeće, akcije koje su pokretali i razvijali svi organi i rukovodstva u zemlji, uz sve ono što je Republika Bosna i Hercegovina poduzela, omogućilo je savladavanje problema u proteklom zimskom periodu. Pri tome je poznato da radni ljudi, da cjelokupno stanovništvo postradalog područja daje sve od sebe i da se od prvog časa danonoćno radi na ublažavanju ovih teških prilika.

Zahvaljujući snazi našeg samoupravnog socijalističkog društva mi - kao što ste vidjeli - bilježimo prve rezultate, prve naše pobjede. Ljude smo sačuvali u veoma teškim uslovima duge zime sa mnogo snijega,

sa poplavama koje su zahvatile desetak opština Bosánske krajine. U takvim uslovima kroz široki samoupravni dogovor uz učešće stručnjaka, institucija i organizacije iz zemlje, zacrtali smo i na širokom frontu počeli realizovati osnovni koncept obnove. O programima obnove, nakon što su obavljene rasprave na izvršnim tijelima svih društveno-političkih organizacija, već u prošlom mjesecu obavljene su javne diskusije i na zborovima birača. Sada se u stručnim i drugim organizacijama i organima razradjuju ti programi, vode diskusije po grupacijama i po pojedinim djelatnostima. Svjesni smo ogromne odgovornosti za posao kojim se bavimo.

Jugoslovenski demokratski samoupravni sistem i u našem slučaju se je izvanredno potvrdio i pokazao sve svoje prednosti. Zahvaljujući upravo angažovanju svih snaga našeg društva, od radne organizacije i mjesne zajednice preko komune do Republike i Federacije, zahvaljujući inicijativi radnika, stručnjaka i najširih slojeva naroda, mi smo i uspjeli u jednom veoma kratkom vremenu razrešavati niz problema, pri čemu se sve organizacije i organi usmjeravaju na izvršavanje svojih zadataka.

Problematika stanovanja

Uz veoma složene zadatke u oblasti privrede, zdravstva, obrazovanja, kulture i dr. mi smo u dosadašnjem periodu prioritet dali rješavanju najelementarnijih uslova života ljudi, a posebno smještaju stanovništva. Koliko je to krupan problem, druže Predsjedniče, dozvolite mi da iznesem i nekoliko podataka.

Na području opštine porušeno je ili oštećeno 36.267 stanova, od čega je porušeno 3.931, a sa ^{vrlo} teškim oštećenjima je 11.283 stana. Od porušene ili oštećene stambene površine u gradu je 994.142 m², a na selu 627.846 m². Prema tome, jako je stradao stambeni fond i u gradu i selu.

U vrijeme kada smo narod smještali pod šatore mi smo se radi nastupajuće zime odmah orijentisali na hitno obezbjedjivanje povoljnijih uslova stanovanja kroz desetak različitih oblika smještaja.

- autoprikolice 2.803 porodice
- barake i drugi montažni objekti 1.004 "

- garaže	630 porodica
- vagone	342 "
- autobuse	117 "
- šupe i sl.	214 "
- nedovršene stanove iz tekuće izgradnje, privremeno adaptirane	<u>108 "</u>

u kojim oblicima smještaja živi danas 5.218 porodica u gradu, a kod prijatelja i susjeda u manje oštećenim stanovima živi 1.630 porodica. To znači, da se u gradu van svojih stanova nalazi 6.848 porodica. U već potpuno saniranim objektima smješteno je preko 2.000 porodica, a ostalih 9.717 nalazi se u manje oštećenim stanovima.

Na selima, u gospodarskim objektima, privremeno saniranim dijelovima kuća, autobusima i vagonima živi 3.102 porodice.

Za svega mjesec i pol dana poslije zemljotresa opravljani su krovovi, dimnjaci i postavljena stakla na skoro svim stambenim kao i drugim zgradama, pa i onima koje su bile za rušenje, da bi se objekti i imovina preko zime zaštitili od daljnjeg propadanja i kako se štete ne bi povećale. Na tome poslu radilo je dnevno i do 3.000 gradjevina^{ra} Jugoslavije. Već lik ulog, naročito na selima, imali su učesnici vikenda solidarnosti, koje su pokrenuli i vodili novinari koji su se u to vrijeme nalazili u Banjaluci.

Istovremeno smo odlučili da pristupimo izgradnji naselja montažnih prizemnih stambenih zgrada, pa će naselje "Budžak" sa 1.083 stanova biti završeno polovinom ove godine.

Od ukupno 9.050 stanova u društvenoj svojini koje treba sanirati, do danas je sanirano 1.143, a ostali i to samo teško oštećeni treba da budu sanirani do septembra ove godine. Manje oštećeni stanovi saniraće se u narednim godinama. Upravo se ovih dana privode kraju poslovi stručnih komisija koje rade na problematici sanacije i izgradnje stanova u privatnom vlasništvu. Naša je orijentacija da gradjanima koji imaju vlastite zgrade pomognemo i u obezbjedjivanju tehničke dokumentacije da bi se obavila propisna sanacija objekata i finansijskim sredstvima kroz kreditiranje te sanacije.

Radi zamjene uništenog stambenog fonda započeta je izgradnja mikronaselja "Borik" sa ukupno 2.960 stanova, s tim da se u ovoj godini završi u tom naselju 700 stanova. Na drugim lokacijama u gradu treba da bude završeno

550 stanova.

Radi zamjene uništenog stambenog fonda u privatnom vlasništvu trebalo bi obezbjediti značajna finansijska sredstva radi kreditiranja individualne stambene izgradnje, pri čemu ćemo stimulisati razne oblike zajedničkog rada, stambenog zadrugarstva i sl., kako bi uz maksimalno angažovanje sredstava građana išli na što racionalnije korištenje gradskog zemljišta.

Realizacijom svih ovih mjera do kraja godine zamijenili bi se svi oblici privremenog smještaja stanovništva, izuzev baraka i vagona i ostao bi jedan broj porodica kod prijatelja i susjeda što bi se rješavalo u slijedećem periodu.

Zdravstvena služba i stanje zdravlja naroda

Zdravstvenu zaštitu na regionu vrši Medicinski centar u Banja Luka. Poslije Sarajeva to je bila najveća zdravstvena ustanova u Republici, a nakon zemljotresa skoro je potpuno uništena. Pored osposobljavanja za rad samo nekih objekata Medicinskog centra koje je bilo moguće osposobiti i u stupanja zdravstvenoj službi dva najmanje oštećena školska objekta, dosada je izgrađeno 17 baraka, a završavaju se radovi na montaži još 6 objekata. Istovremeno sa ovim privremenim rješenjima pristupilo se je i izradi programa za izgradnju novog medicinskog centra i taj program je u završnoj fazi.

Centar za medicinsku rehabilitaciju koji je potpuno srušen bio je po veličini treća ustanova te vrste u zemlji. Kao privremeno rješenje izgrađena je jedna baraka, a u završnoj fazi su radovi na izgradnji još 3 barake.

Iako su uslovi stanovanja i uopšte života i rada bili jako teški, a mogućnosti medicinske službe ograničene, zdravstveno stanje naroda sve do sada bilo je uglavnom zadovoljavajuće. Odmah nakon zemljotresa pored naših medicinskih radnika formirano je 30 epidemioloških ekipa iz cijele zemlje. Hitno i uspješno je izvršena vakcinacija cjelokupnog stanovništva, stalno se obavljaju dezinfekcija, dezinsekcija i deratizacija, što je uz uspješne akcije komunalnih radnih organizacija, dobrovoljne akcije naroda, a naročito omladine i uz predostrožnost samog stanovništva imalo za posljedicu da smo izuzev hepatitisa i dizenterije broj ostalih zaraznih bolesti imali na nivou 1968. godine.

Od hepatitisa i dizenterije bolovalo je ili još boluje (457+472)922 lica, pri čemu je upravo ovih dana hepatitis u porastu, pa se intenzivno radi na izolaciji žarišta te bolesti.

Epidemijom gripa bilo je zahvaćeno do 25.000 stanovnika, a od pneumonije je bolovalo 10.038 građana. No zahvaljujući dobroj organizaciji i velikom zalaganju medicinskog osoblja koje je, pored ostalog, sa 21 ekipom danonoćno obilazilo sve građane pod parolom "ljekar traži bolesnika" (a naročito one u improvizovanom smještaju) smrtnost je bila čak manja nego u vrijeme epidemije gripa 1968. godine.

Upravo je u toku velika akcija čišćenja i uredjenja grada sa ponovnom dezinfekcijom terena. Sada je u toku vakcinacija djece protiv difterije, tetanusa i drugih bolesti. Svi radnici koji dolaze u Banjaluku podvrgavaju se ljekarskoj kontroli i vrši se vakcinacija. Žarišta zaraznih bolesti su: markirana i nalaze se pod stalnom kontrolom epidemiologa. U cijelom ovom velikom poslu vidnu ulogu ima Socijalistički savez radnog naroda u saradnji sa mjesnim zajednicama i drugim organizacijama i ove akcije su sastavni dio i našeg programa ovogodišnje proslave 22. aprila - Dana oslobodjenja Banjaluke.

Š k o l s t v o

Od 77 osnovnih, 12 srednjih, 3 više škole i 1 fakultet sa 37.590 djaka i studenata zemljotres je porušio 24 osnovne, 3 srednje i jednu višu školu, tj. ukupno 28 školskih objekata i 3 dječka doma, a velika oštećenja su nastala na 35 objekata, dok su ostali školski objekti pretrpjeli manja oštećenja.

Kod ovakvog stanja školskih objekata i teških uslova stanovanja uopšte, morali smo se brzo odlučiti na evakuaciju jednog broja škola. I ovaj posao, iako proveden za svega desetak dana, demokratski je obavljen, pri čemu je, pored ostalog, izvršena i anketa 20.000 zainteresovanih roditelja, pa je u 18 gradova Jugoslavije, uz pomoć svih republika i Federacije, evakuisano 11 osnovnih i 6 srednjih škola sa 8.022 djaka. Pošto škole nisu imale zimski raspust, kao i radi djelimičnog skraćivanja programa nekih predmeta, onkncem ovog mjeseca završavaju nastavu.

Pošto je tokom novembra i decembra popravljen jedan broj škola i sanacioni radovi su bili u toku uoči Nove godine dato je obećanje da će sva neevakuisana djeca poći u školu od 5 - 10. januara. Medjutim, zemljotres od 31. decembra

dovodi do daljnog razaranja , i to potpuno nova oštećenja se javljaju na 13 % objekata, a na ranije oštećenim objektima oštećenja se povećavaju za daljnjih 20%. U takvoj situaciji uloženi su dodatni napori na osposobljavanju objekata, pristupljeno je hitnoj izgradnji baraka, dobavljeno je i opremljeno za nastavu 52 željeznička vagona, 23 autobusa, adaptirano je 7 raznih objekata (od gostionice do privatnih stambenih zgrada), pa su neevakuisane škole ipak počele sa radom do 25. januara.

I dok su prosvjetni radnici u evakuaciji bili ne samo učitelji i nastavnici svojoj djeci, nego i roditelji, bdijući nad njima svakodnevno, njihovi drugovi u Banjaluci su bili organizatori i izvršioc i velikog posla u bici za vrijeme, kako djeci koja nisu evakuisana ne bi propala ova školaks godina. I tu smo se sreli sa masovnim požrtvovanjem i samoprijegorom, pri čemu se svaki čovjek prihvatao izvršavanju svakog zadatka, i drugovi koji su evakuisani i drugovi koji su ostali ovdje.

Dosada su obezbjedjeni projekti, utvrđene lokacije i ugovorena je izgradnja 20 škola na opštini.

- 1 viša
- 2 srednje
- 7 osmogodišnjih (od 8 - 18 učionica)
- 10 manjih osnovnih škola

Sanacija postojećih i izgradnja novih objekata treba da bude završena u periodu septembar-decembar ove godine. Jedan broj djaka će i iduću školsku godinu početi u vagonima, neki će morati raditi tako i cijelu godinu ili će jedan manji broj škola morati produžiti sa radom van Banjaluke.

Kada je riječ o školskoj djeci i omladini, dozvolite mi da istaknem da dobro uče i rade, da čak postižu i bolje rezultate nego ranije, dobrog su zdravlja i mislim da mogu reći da se veoma uspješno ostvaruje naš dogovor da oni dobro uče, dok stariji izvršavaju svoje zadatke, da bi se sa 1. majem na velike poslove obnove uključila i sva školska omladina. Moraćemo pri tome tokom ljeta evakuisati 2 - 3.000 djece izvan Banjaluke, iz onih porodica koje imaju najlošije uslove za stanovanje.

Ovom prilikom, druže Predsjedniče, želim posebno da naglasim i da se pred Vama u ime svih naših građana od srca zahvalim organizacijama i drugovima širom Jugoslavije za svu divnu ljudsku brigu i pažnju koju od

prvog časa ukazuju našoj djeci.

Privreda

Dozvolite mi sada da Vam dam nekoliko obavještenja o našoj privredi.

Pored aktivnosti ispoljenih na zadacima o kojima je bilo riječi, radni ljudi su od prvog časa bili svjesni činjenice da naša perspektiva zavisi u prvom redu od očuvanja života i zdravlja ljudi i od brze i efikasne obnove privrede.

Prva briga kolektiva i komune bile je da se zaštite objekti, oprema i roba od daljnog propadanja, a istovremeno da se osposobljavaju mašina po mašina i pogon po pogon. Danonoćno se radilo pod teškim pa i opasnim uslovima, mnogobrojni su primjeri masovnog požrtvovanja, velikih sposobnosti i organizovanog rada ljudi u privredi. Značajnu ulogu u svemu tome odigrale su sindikalne organizacije. Naravno, nije bilo ni nedjelja ni praznika, pa se i Dan republike slavio na radnom mjestu. Prvi dan od mora trebao je da bude 1. januar 1970. godine. Ali zemljotres od 31. decembra oduzeo je planirani predah i u mnogo čemu se moralo početi iznova. Tako je za dva mjeseca pomjereno puštanje u proizvodnju pogona Celuloze i viskoze. Ipak, danas ovaj kombinat, iako pod teškim uslovima, postepeno uvodi svoje kapacitete u proizvodnju.

KDI "Vrbas" je do kraja godine uspio da značajno razvije svoju proizvodnju, da bi ponovno potpuno prestao sa radom, a sada u privremeno osiguranim objektima i improvizovanom prostoru radi sa oko 80% ranijeg kapaciteta.

Fabrika voćnih sokova i konzervi "Vitaminka" s nabljevujući se na primjer sa parom iz pozajmljene lokomotive, uoči Nove godine radila je sa jednom svojom linijom od 15%, a sada je dostigla novo od 30% ranijeg kapaciteta.

Sva ostala oštećena industrija radi sa kapacitetom od 60 - 90% sa tim što i dalje stoji proizvodnja u Rudniku mrkog uglja i u ciglani.

Odlučnost i sposobnost kolektiva da rade u potpuno nenormalnim uslovima bitno je uticala na smanjenje ukupnih šteta kao i na to da se naša privreda ipak uspješno održi na domaćem i stranom tržištu.

Hotel, "Bosna" je srušena. Porušen je još jedna broj manjih ugostiteljskih objekata, a u hotelu "Palasu" osposobljeno je 50% ležaja, dok su ostali ugostiteljskim objekti djelomično sanirani.

U komunalnoj privredi bila je izuzetno složena i teška situacija. Vode nije bilo 14 dana, pa su građani cisternama snabdjevani. Velika oštećenja na kanalizacionoj i elektro mreži i danas izazivaju određene poteškoće.

U obnovi privrede zauzet je stav da se elaborati za sanaciju izradjuju i realizuju kao prva faza trajnijih rješenja i to tako da obnovu naše privrede vršimo na višem tehničko-tehnološkom nivou i uz integraciono povezivanje koristeći maksimalno pri tome naučnu i tehničku pomoć i saradnju. S tim u vezi u saradnji sa Republičkim i šaveznim organima definisani su ili će se uskoro definisati neki značajni programi razvoja komune i regiona, uz korištenje sredstava specijalizovanih organizacija OUN i drugih međunarodnih sredstava.

U programiranju obnove i razvoja privrede postoje velike mogućnosti u daljem zajedničkom povezivanju regiona Bosanske krajine, a naročito u:

- poljoprivrednoj i prehrambenoj industriji
- šumarstvu, mehaničkoj i hemijskoj preradi drveta
- gradjevinarstvu i industriji gradjevinskog materijala
- trgovini, ugostiteljstvu i turizmu

S tim u vezi rade se neki zajednički programi obnove i razvoja. 79

region Bos. krajine

Kultura

U postojećim uslovima života i rada kulturne djelatnosti zaslužuju posebno mjesto. Iako je zemljosresom potpuno uništeno 17 objekata i 20 teško oštećeno, dobar broj kulturnih institucija radi u montažnim i improvizovanim uslovima ili na primjer kao Narodno pozorište "Bosanske krajine" koje svoju aktivnost ostvaruje u drugim gradovima u Jugoslaviji uz povremene boravke u Banjaluci.

Iz svega što je dosada rečeno mislim da se može zaključiti da pred nama stoje mnogobrojniposlovi koji ne trpe odlaganja. Mi smo ulaskom u proljeće razijili široki front radova i ugovorili mnoge poslove. Međutim, u posljednjih 20 dana imamo izuzetne teškoće u realizaciji naših programa i mjera radi nedostatka finansijskih sredstava. Možemo doći u situaciju da radi neizvršavanja stvorenih obaveza prolongiramo rokove završetka onih poslova o kojima sam govorio, a od čije blagovremenosti bitno zavise elementarni

uslovi života stanovništva u idućoj zimi.

Rad na procjeni šteta od strane Savezne komisije privodi se kraju. Mi se nadamo da će Savezni organi još više ubrzati ovaj posao i da se neće dugo čekati na donošenje trajnih sistemskih mjera i rješenja sa kojima će se regulisati redovan priliv sredstava za obnovu postradalog područja.

Dok se taj posao ne okonča nama su potrebna sredstva radi urednog izvršavanja preuzetih obaveza i blagovremenog izvršavanja zadataja.

Drugovi iz Republike su nas obavijestili da su poduzeli potrebne mjere kod saveznih organa da nam se što hitnije obezbjedi dodatni avans od 30 milijardi starih dinara, da bi uredno finansirali tekuće poslove do obezbjedjenja sredstava po saveznim propisima.

Ja sam Vas, družo Tito, u ovoj informaciji pokušao upoznati sa posljedicama katastrofalnog zemljotresa, preduzetim mjerama, sadašnjim stanjem i problemima koji sada stoje pred nama. Dozvolite mi da naglasim da su radni ljudi postradalog područja spremni na dalja odricanja i da će sve dati od sebe, da bi koliko je god to moguće prije povratili normalne uslove života i rada. U tom velikom poslu na čelu svih aktivnosti nalaze se komunisti. U svim poslovima u punoj mjeri se razvijaju demokratski društveni odnosi. Trećeg dana nakon zemljotresa u punom sastavu sastala se je Skupština opštine, koja je u kontinuitetu nastavila da donosi značajne odluke i u granicama svojih ovlaštenja i dužnosti uspješno radi na poslovima obnove. Savez komunistički, Socijalistički savez, sindikati, omladina, borci Narodno oslobodilačkog rata i sve druge organizacije od prvog časa organizovane su djelovale uspješno se adaptirajući na novonastale uslove i svaka u okviru svojih zadataka nosi veliki dio posla. Dozvolite mi da i ovom prilikom posebno istaknem ogromnu pomoć koju je narodu pružila Jugoslovenska narodna armija. Isto tako moram posebno naglasiti požrtvovan i efikasan rad svih službi bezbjednosti. Tako su organizovane i u zajedničkom radu povezane sve naše snage. Ima naravno i raznih otpora, ubacivanja negativnih pa i šovinističkih i drugih neprijateljskih elemenata ali je front borbe radnih ljudi toliko širok i čvrst da to za nas ne predstavlja problem.

Dozvolite mi na kraju, druže Predsjedniče, da istaknem da je u izvršavanju velikih i odgovornih zadataka koje nam je stihija tako surovo nametnula došla do punog izražaja ljudska savjest, odgovornost pred događajem koji se desio samoinicijativa i druge osobine ljudi koje tako uspješno njeguje i razvija naše samoupravno socijalističko društvo. Jedinstvo naše misli i akcije predstavljaju za nas sigurnu garanciju da ćemo uz velike napore i samoodricanja uz pomoć bratskih naroda Jugoslavije vremenom uspjeti savladati sve teškoće.

Banjaluka, 15. 4. 1970. godine